

الگوی برای گردآوری داده‌های گویشی و تنوعات لهجه‌ای و تهیه نقشه زبان‌شناسی (اطلس زبانی) (ایران: به عنوان طرح تحقیقات ملی)

فردوس آفاگل‌زاده*

دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

تحقیق درباره زبان‌ها، گویش‌ها، لهجه‌ها و تنوعات گونه‌ای آن‌ها ارزش شناختی، هویتی، آموزشی و تصمیم‌سازی اجتماعی اعم از فردی، قومی، ملی و بین‌المللی دارد. مطالعات ارزشمند نسبتاً قابل توجهی درباره این موضوع از جانب علاقه‌مندان به گویش‌شناسی و متخصصان زبان‌شناسی انجام شده که در خور تقدیر است ولیکن به نظر می‌رسد که برخی از این تحقیقات دارای آسیب‌های روش‌شناختی و عدم انسجام است، لذا با طرح ملی گردآوری و توصیف گویش‌ها به روش واحد و تنوع لهجه‌ها با هدف دستیابی به اطلس زبانی به صورت یک طرح تحقیقاتی، ضمن مرتفع ساختن آسیب‌های موجود، هم تحقیقات گویش‌شناسی انجام شده جایگاه خود را بازخواهند یافت و مورد بهره‌برداری قرار خواهند گرفت و هم سایر گویش‌ها و تنوعات لهجه‌ها و گونه‌های زبانی که تاکنون مورد تحقیق قرار نگرفته‌اند می‌توانند به صورت نظام‌مند مورد مطالعه قرار گیرند. با توجه به این ضرورت، تحقیق حاضر درصدد ارزیابی الگویی برای این مهم در سطح ملی است.

این تحقیق به صورت میدانی یا تحقیق عملی جهت توصیف و تهیه نقشه زبانی یا گویشی و مرزهای گویشی است و در نهایت به تهیه اطلس زبانی می‌انجامد که در بخشی از ایران در مورد گویش مازندرانی تا حدودی به صورت عملی انجام شده است و حاصل آن یک جلد حاوی گردآوری داده‌ها و ۳ جلد توصیف آواشناختی و واج‌شناختی، ساخت واژی و نحوی گویش و یک جلد حاوی ۲۲ نقشه زبان‌شناختی است که در کل اطلس زبانی این منطقه جغرافیایی و گویشی را نشان می‌دهند. به نظر می‌رسد الگوی پیشنهادی نگارنده قابلیت عملیاتی شدن و تصمیم به کل زبانها و گویشهای ایران را داشته باشد.

کلیدواژه گویش‌های ایرانی، اطلس زبانی، نقشه زبان‌شناختی ایران،

مرزهای زبانی، توزیع لهجه‌ای